

בז אתמר הביאו לפניו תאנים וענבים בתוך הסעודה אמר רב [הוא] טעוין ברכה לפנייה ואין טעונים ברכה לאחריהם וכן אמר רב נחמן ורב ששת אמר טעוין ברכה בין לפנייה בין לאחריהם שאין לך דבר שטעון ברכה לפניו ואין טעון ברכה לאחריו אלא [ב] פת הבאה בביסנין בלבד [ג] ופליגא דרבי חייה דאמר רבי חייה פת פוטרת כל מיני מאכל [ד] ויין פוטר כל מיני משקה ואף על גב דפליגא עליה גפת ביין ליכא דפליג עליה והלכתא כוותיה ביין. אמר רב פפא הלכתא דברים הנאים מחמת הסעודה בתוך הסעודה [ע] אין טעוין ברכה לא לפנייה ולא לאחריהם שלא מחמת הסעודה [בתוך הסעודה] טעוין ברכה לפנייה ואין טעוין ברכה לאחריהם ולאחר הסעודה טעוין ברכה בין לפנייה בין לאחריהם [ו] וק"ל כ"פ. דברים הנאים מחמת הסעודה בתוך הסעודה פירש"י כגון גשר ופירות וכל דבר שהביאו ללפת בהן את הפת אין טעוין ברכה לפנייה משום דהוה להו טפילה [ז] וקשה לפירושו מאי קא משמע לן מתניתין היא [ח] מצרך על העיקר ופוטרי את הטפילה בירך על הפת פטר את הפרפרת ועוד קשה הא דפריך בסמוך אי הכי יין נמי נפטריה פת מאי קשיא ליה [ט] והלא כששוחה יין אינו טפל לפת ואנו צמידי דטפל לפת איירי לפירש"י ואין לפרש דפריך ליפטריה פת כששוחה פתו ביין דאין הכי נמי דודאי הפת עיקר ואין לומר משום דיין נא לשרות האכילה צמעיו הוה כאלו שוחהו עם הפת דמהיכא פשיטא ליה כולי האי דמהאי טעמא הוה כמו דברים שמלפחים בהם את הפת הלכך נראה לפרש דברים הנאים מחמת הסעודה בתוך הסעודה היינו [י] כגון גשר ודגים וירק ודייסא שרגילין לקבוע עיקר הסעודה עליהם ולאכול בהן את הפת הלכך אפילו אכלן בלא פת אין טעוין ברכה לא לפנייה ולא לאחריהם כיון דעיקר הסעודה הם פוטרין ברכה הפת וכן ברכת המזון פוטרין [יא] וכן משקין הנאים בתוך הסעודה חשיבי נאים מחמת הסעודה לפי שאין צמי אדם רגילין לאכול בלא שחיה וחשיבי כעיקר סעודה ואין טעוין ברכה לפנייה ולאחריהם חוץ מן היין הואיל וגורם ברכה לעצמו טעון ברכה לפניו כדחנן במתניתין אבל לא לאחריו [יב] כדמוכח בשמעתתא דערבי פסחים (דף קג:) צעובא דתלמידי דרב [יג] דחד מינייהו בריך אכסא קמא ואכסא דברכתא [יד] ומפרש טעמא בפרק כיסוי הדס (דף פו) משום

דברכת המזון הוה הפסקה אלמא דלא בירך לאחר היין שבתוך הסעודה דאי בירך לאחריו למה לי טעמא משום הפסקה דברכת המזון חיפוק ליה משום שצריך על היין ששמה וכן פירש צ"ג דברים הנאים מחמת סעודה כגון גשרא וכורזי וכל מיני בשולי דדרכייהו למיכל בהו ריפתא וכן ירקי וצוויני אין טעוין ברכה לא לפנייה ולא לאחריהן. שלא מחמת הסעודה בתוך הסעודה פירש"י כגון דייסא כרוז ותרדין שאין ללפת והם למזון ולשזוע טעוין ברכה לפנייה ולא לאחריהם ולא יתכן כלל דעל דייסא בריך ברכה לפניו ולא יפטר בברכת המזו"א [א] דאין לך מחמת הסעודה יותר מזה דהוה עיקר סעודה ואמרינן נמי לקמן צפירקין (דף מז) בירך על הפת פטר את הפרפרת וכ"ש מעשה קדרה ואמרינן לעיל (דף לו) ואילו הן מעשה קדרה חלקא טרגים וטיסני דהיינו דייסא ועוד הקשה הר"ר יוסף ז"ל דלעיל אמרינן דמצרך על הגזון ופוטרי את הזית משום דגזון עיקר [ב] כל שכן הכא דפת עיקר ואין לדחות ולומר דלעיל מיירי שאכל את הגזון והזית יחד דלא משמע הכי [ג] אלא שאכל זה אחר זה לצטל מרירת הגזון וכן פירש צערוך דדייסא אין טעון ברכה לפניו ולא לאחריו דממה נפשך אי חשיבא כנהמא כדאמרינן (ב"ב דף עו טו) צבלאי טפשיאי דאכלי נהמא כנהמא פת פוטרת פת [ד] ואי לא חשיבי כנהמא הוה כשאר מצביל דפת פוטרה. לאחר הסעודה פירש"י דברים הרגילים לצא לאחר הסעודה [ה] כגון פירות אפילו הביאו בתוך הסעודה שלא מחמת ליפתן טעוין ברכה לפנייה בלאו טפילה נינהו ולאחריהם דאין ברכת המזון פוטרתן בלאו מזון נינהו וכן פירש צ"ג דברים הנאים לאחר סעודה כגון חמרי ורמוני ושאר מגדים ואיחינון וקאכיל להו בתוך הסעודה טעוין ברכה בין לפנייה בין לאחריהם ולפי דבריהם פסק רב פפא כרב ששת ועוד כתב צע"ל ה"ג מה שחבי"א ודייסא נפטרין בברכת המזון משום דהוה מין מזון [ו] אבל חמרי ורמוני ושאר דברים לאו מין מזון הוא הלכך לא נפטרו בברכת המזון [ז] וקשה לפירושו דחלו הטעם משום דמזון נינהו ולכן נפטרו בברכת המזון דאי איתא להאי טעמא הוה ליה לגמרא לפרושי אלא דחלו טעם הפטור שנאים בתוך הסעודה ועוד [ח] כל מילי דזייני לבד ממזים [ט] שייכא בהו ברכת הון ונהי דמזון לא שייך בהו [י] מ"מ ברכת הון וברכת הארץ וברכת ירושלים דעדיף טפי ממעין שלש לפטורן ועוד [י] דפירות דלאחר

מועדי יום טוב

בנייהו וכדכתב רבינו לעיל באתרוג ותפוח וכ"כ צ"י סימן ר"ח: [א] פת הבאה בביסנין. פירש"י לאחר אכילה וברכת המזון היו רגילים להביא ביסנין כו' ועיין גד"ח בסיומן ל': [ב] ופליגא דר"ה. אע"פ שהאמוראים אינם חולקים עם התנאים נא להשמיענו כאן שאינם סוגרים דברי ר' חייה בזה והפכה אינה פוטרת כו'. תהר"י: [ג] ויין פוטר כל מיני משקה. הנאים לאחר הסעודה עם היין דאי בתוך הסעודה הרי כתב רבינו לקמן דהפת פוטרין וכן פי' הטור סימן קע"ד: [ד] מברך על העיקר כו' בירך על הפת כו'. יש לתמוה דלא נקטוניהו כסדר שטנין צמשנמינו דבירך על הפת נשנה קודם מצרך על העיקר כו' ובתהר"י כתובים כסדר שהן שנוין והתוס' לא הביאו אלא מצרך על העיקר כו' בלמוד: [ה] וה"ל בששוחה יין אין טפ"ל פת. ואע"ג דשאר משקים פת פוטרתן ואין טפלין לפת מ"מ מחמת האכילה הן נאים ומשום כך פת פוטרתן וכי נמי ביין אין הפת פוטרתן לא ה"ל להגמ'. לפרוך דנפטריה פת כיון דמ"מ אין טפל לו אע"פ שגם עם האכילה: [ז] כגון בשר כו'. וימיני מלוהים כדלקמן: [ח] וכן משקים וכו'. ועיין לקמן סימן כ"ט: [ט] כדמוכח בשמעתיה דע"פ. והוה מצי לאחריו מפירקין דף ל"ה דאמרינן חמרא סעיד ומשמח והוינן זה דנברך עליה ג' ברכות ובפרק קמא סימן י"ד מסיק רבינו דיו"א בברכת הון ומינה בזה י"ל דאי מהתם הוה אמינא דציעבד הוה דינא והכא דייק דלפילו לכתחלה אי"ל ברכה לאחריו משום צה"מ דפוטרו: [י] דחד מינייהו בריך אכסא קמא כו'. לפום ריהטא לא דק בלאו תלמידי דרב הוה אלא בחר עובדא דתלמידי דרב אמרי' עובדא אחרימי אממר ומר וזטרא ורב אשי הוה יתבי כו' חד מינייהו כו': [יא] ובפרש"י טעמא בפרק ביבוי הדם. לא בגמרא דהתם אלא רבינו מפרש כך שם וכן הוא שם בתוס' ועלייהו

הוא דקאמרי ומפרש התם ומ"מ גם גמ' דע"פ גופיה מוכח דטעמא הכי הוה דהא מהגמרא דהתם הוא דלייקי הכי התוס' ורבינו צ"י כיסוי הדס: [א] דאין אף מהבית הפעודה יותר בזה. כלומר דודאי גזון דמחמת הסעודה כל שנא לעיקר הסעודה הוא וכן שמלפת כו' הפת או שאין מלפת כו' הפת וכתוס' ליתא לקושיא זו והדין עמיה דרש"י סובר לגזון מחמת הסעודה אינו מורה אלא מה שמלפת כו' הפת: [ב] כ"ש הכא דפת עיקר. דזה דלאי מלפת דפשיטא הוא שהפת עיקר: [ג] א"א שאכ"ל זה אחר זה א"ב"ל מרירת הצנון. וה"ל אכילת כל הדברים שמלפתין בהן הפת שאין דעמו של אדם נוטה צפת לבדו: [ד] ואי א"א חשיבי נהמא טפשי. אלא דלענין טפשותא דצבלאי קרי ליה נהמא: [ה] כגון פירות. ולא בלא ללפת בהן הפת דאי בלא ללפת הא כתב לעיל בשם רש"י שהן בכלל הנאים מחמת הסעודה והכי מוכח בהדיא מתוך קושית רבינו דבסמוך דהכא בלא בלא ללפת מיירי: [ו] אב"ל תפרי כו' י"א בין בזון הוא. וקשה דכפ"ק סי' י"ד אמרי' שהדיא דתמרי נמי מיון זייני וגפיק צה"מ וז"ע ודוחק לומר דהתם דוקא צדיעבד והכא מיירי דוקא לכתחלה: [ז] וקשה לפירושו כו'. תמינהי דלא מקשה עליו מהירושלמי שהביא לקמן סי' כ"ח: [ח] כ"ש בי"א דזייני. דמייתי לקמן סי' כ"ט: [ט] שייכא בהו ברכת הון. כסברתו של צה"ג דכתב דדייסא פוטרו צה"מ משום דהוה מין מזון אי"ל ה"ה כל מילי דזין אכל לרבינו עצמו לא מצי בברכת הון פוטרי משום טעם דהוה מין מזון אלא חמרי ויין צפ"ק סי' י"ד: [י] מ"מ ברכת הון כו' דעירוף. דמ"ש רבינו צפ"ק סי' י"ד דכל שלא חתם הון שצריך שיאמר ועל שהנחתו כו' התם כשאינו בריך לברך כל הג' ברכות ומ"מ קשה ממה שמסיק רבינו לקמן דלא עדיף דדברים הנאים לאחר הסעודה ויכוונו כו' לכן נראה שגם זה לסברתו

דברי המודות

הרא"ש ז"ל דל"ל דברכות צה"ע וצפה"א שוות ואין לברכה צה"ע קדימה על ברכה צה"א אפטר דאיירי קרא אף בטוסם משה"ל בריך לטעמא שהוא ראשון לארץ בחרא ולכן בעלי הש"ע השמיטו ליה הלשון ולא העתיקו משום דפסקי בעיפי ה' דקרא לא מיירי בטוסם ורמ"י ז"ל שכתב ללשון הטור בזה אע"פ שפסק ג"כ דקרא לא מיירי בטוסם הוצרך להתחכם כשהשיב לשאלו דר"ל ביות שעדיין לא הנין שמברכין עליו ג"כ צה"א ומ"ש הטור דבש קודם לגפן בצלוגתא שכתב רבינו בסיומן י"ב אי דבש זשה צעלמא או כיון שהכתוב נקט לתמרים בלשון דבש מצרך עליו צ"פ העץ ובקטור כתב תמרים קודמין לגפן ומינה בחר הכי נמי לא דק וכתב

להקדים ולכתוב כן אהדך: (ע"ש) אין טעונים ברכה א"ל לפנייהם וצ"ל אהריהם. וכתב הכ"י סוף סימן קע"ז דמיהו היכא שאחר שצריך על הפת לשלחו לו מבית אחרים שאינו סמוך עליהם דלא היה דעמו עליו אפילו דוקן מדברים שדרכן לצא ללפת בהן את הפת נראה שצריך לברך לפנייהם דהיינו ממש נמלך שקובע ברכה לפניו וכן מצאנו בספר הפרדס אבל לאחריו אי"ל דכה"מ פוטרת ע"כ וכתב רמ"א ז"ל ולא ראיתי טהרין בזה ואפשר דטעמא דתתם דעת האדם על כל מה שמביאין לו בסעודה ע"כ ועי' לעיל סעיף ג"ז ולקמן (סעיף פ"ד): (ב) וכן

קיצור פסקי הרא"ש

בו פת פוטרת כל מיני מאכל ויין פוטר כל מיני משקין: דברים הנאים בתוך הסעודה מחמת הסעודה כגון גשר ודגים וירק ודייסא שרגילים לקבוע הסעודה עליהן ולאכלן עם הפת אפי' אוכלן בלא פת אין טעונים ברכה לא לפנייהם ולא לאחריהם שהפת היא פוטרתן

קובץ מפרשים

(א) תר"י [גליין]: (ב) תוס' [גליין]: (ג) ובגדרים סט [גליין]: (ד) צ"ל דפירוש [גליין]:

